

موضوع: ایجاد نظم و آرامش در مهارت آموزی
اعضای گروه: مهدیه السادات ابطحی، مهدیه دشتی، الهام بهره‌مندپور

پایه: پیش دبستانی
مجتمع آموزشی پیش دبستانی حضرت جوادالائمه ناحیه ۱
مدیر: سمانه کوچک زاده
سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

چکیده

پروژه حاضر با عنوان «نظم و آرامش در مهارت آموزی»، میان نوآموزان مرکز پیش دبستانی جوادالائمه ناحیه ۱ یزد اجرا شده است. هدف ما در این طرح، سامان دادن و برنامه‌ریزی مجدد واحد درسی مهارت آموزی بوده که با تغییر مکان مدرسه و لزوم ایجاد نوآوری و بهبود وضعیت، ضرورت یافته است. تمام تلاش‌مان را در طراحی و پیاده‌سازی روش‌های جدید به کار گرفتیم، تا نوآموزان در هنگام انجام مهارت‌های مورد نظر فعال باشند و هنگام فعالیت‌های دست‌ورزی که هدف اصلی این درس است، احساس شادی و آزادی داشته باشند. تغییرات در چینش دوباره وسایل، تغییر وضعیت نشستن بچه‌ها در کلاس، تهیه وسایل جدید و نیز ارائه طرح درس‌های جذاب برای هر جلسه، از نتایج اصلی جلسات هم‌اندیشی گروه بوده است.

فصل اول: تبیین مسئله

بخش اول: تعریف رویکرد آموزشی مونته‌سوری (مهارت‌آموزی)

رویکرد آموزشی «مونته‌سوری» برگرفته از نام «ماریا مونته‌سوری»، پزشک زن ایتالیایی، است که حدود صد سال پیش مدارس خاصی را برای نگهداری و آموزش کودکان راه‌اندازی کرد. نخستین مدرسه او در محیط زندگی کارگران و برای کودکانی بود که از هرگونه امکانات آموزشی محروم بودند. در این مدرسه، کودکان با استفاده از ابزارهای خاص، که همگی طبق اصول مشخص از طبیعت، نمونه برداری شده بودند به آموختن دروس مختلفی مثل ریاضی، علوم، خواندن، مهارت‌های اجتماعی و نیز مهارت‌های کار با ابزار مورد نیاز، برای زندگی روزمره می‌پرداختند. اندکی بعد، در کشور هند و پس از آن در اروپا و آمریکا، مدارس بر مبنای رویکرد آموزشی مونته‌سوری شکل گرفتند. استفاده از ابزار، تأکید بر طبیعت کودکان و نیاز آن‌ها به آزادی، شادی و لمس اشیا جهت یادگیری، از مهمترین اصول مدارس مونته‌سوری است. این روش امروز نیز در سراسر دنیا دنبال می‌شود. چندین سال است که ما در پایه پیش‌دبستانی مدارس جوادالائمه یزد، هفته‌ای یک ساعت را با عنوان کارگاه مونته‌سوری نام‌گذاری کرده و پاره‌ای از مهارت‌های مورد نیاز کودکان را با استفاده از ابزار، به آن‌ها آموزش می‌دهیم. اما با توجه به تغییرات زیادی که طبق شرایط بومی و فرهنگی خود، در این مهارت‌ها و ابزارها ایجاد کرده‌ایم، تصمیم براین شد که نام این کارگاه را با عنوان «مهارت‌آموزی» جایگزین کنیم.

بخش دوم: ضرورت، گستردگی و تبیین مسئله

امروزه با ظهور رویکردهای مختلف آموزشی، همگان بر این عقیده‌اند که برای یادگیری بهتر باید در روش‌های گذشته، تجدیدنظر کرد و به روش‌های جدید آموزشی میدان داد. با توجه به نظریه‌های مختلف یادگیری این امری مسلم است که کودکان با دست‌ورزی، هماهنگی چشم و دست خود را افزایش می‌دهند و با تجربه حس استقلال در استفاده از وسایل و ابزار مورد نیاز خود در اجتماع کوچک مدرسه، عملکرد بهتر و موثرتری در محیط اجتماعی زندگی خواهند داشت. در ساعت مهارت‌آموزی، تمام تلاش ما این است که نوآموزان به‌طور مستقل - با رهبری مربی و نه دخالت او - با ابزار مهارت‌آموزی و دست‌ورزی در محیطی شاد، منظم و در عین حال آزاد به فعالیت بپردازند.

در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ لزوم ایجاد تغییراتی در این ساعت آموزشی احساس شد. از یک‌سو مکان مدرسه به ساختمان بزرگتری منتقل شده بود، و از سوی دیگر جمعیت هر کلاس که در سال‌های گذشته با کلاس درس دیگری تقسیم می‌شد، بنا به صلاحدید کارشناسان آموزشی دیگر این کار انجام نمی‌شد و حدود ۲۸ تا ۳۲ نفر به‌طور هم‌زمان، در کارگاه مهارت‌آموزی حضور داشتند. پراکندگی وسایل بین کلاس‌ها و در نتیجه کم بودن تعداد وسایل هر مهارت برای ۳۲ نوآموز، و ضرورت وجود فضای کافی برای حرکت آزادانه، ما را بر آن داشت تا این موضوع را به عنوان مسئله پژوهش خود انتخاب کنیم و به راهکارهایی برای آموزش بهتر مهارت‌های دست‌ورزی بیاوریم.

پرسش اصلی: چگونه می‌توانیم مهارت‌های دست‌ورزی را در محیطی شاد، آرام و فعال به دانش‌آموزان آموزش دهیم؟

بخش سوم: اهداف طرح

• اهداف کلی

نوآموز قادر باشد در محیطی آرام، شاد و فعال با نظم و آرامش به مهارت‌آموزی بپردازد.

• اهداف جزئی

- ۱- آشنایی نوآموزان با مهارت‌های اولیه که در مدرسه و زندگی رومزه به آن‌ها نیاز دارند.
- ۲- دست‌ورزی و تقویت هماهنگی چشم و دست.
- ۳- تقویت عضلات ریز دست، برای بهبود فعالیت‌های بعدی مثل نوشتن.
- ۴- ایجاد حس همکاری و کمک به همدیگر.
- ۵- کشف لزوم توالی انجام کارها. (نظم و ترتیب)
- ۶- لزوم منتظر بودن و احترام گذاشتن به نوبت دیگران. (نظم در صف و نوبت)
- ۷- آموزش صبر، تقویت مهارت دیدن، شنیدن و تمرکز کردن در سکوت و آرامش.
- ۸- تجربه آزادی به‌نحوی که آزادی همگانی تأمین شود. (آزادی اجتماعی)

• اهداف رفتاری

- ۱- نوآموز بتواند امور روزمره خود را به‌طور مستقل انجام دهد.
- ۲- نوآموز بتواند با هماهنگی چشم و دست فعالیت‌هایش را انجام دهد.
- ۳- نوآموز بتواند مهارت نوشتن و استفاده از عضلات ریز را به‌خوبی فراگیرد.
- ۴- نوآموز با همکلاسی‌هایش همکاری کند.
- ۵- نوآموز کارها را به ترتیب و پشت سرهم انجام دهد.
- ۶- نوآموز نوبت را رعایت کند و منتظر بماند.
- ۷- نوآموز با صبوری و تمرکز یاد بگیرد.
- ۸- نوآموز احساس آزادی داشته باشد و به آزادی دیگران لطمه نزند.

بخش چهارم: طرح سوالات پژوهش

- ۱- چگونه می‌توان تعداد زیادی نوآموز را در یک محیط آموزشی متفاوت با کلاس و حین استفاده از ابزار (شبه آزمایشگاه)، با نظم و آرامش کنترل کرد؟
- ۲- چگونه می‌توان فعالیت تمرینی مهارت‌ها را به فعالیت عملی و کاربردی در زندگی روزمره نوآموزان بسط داد؟
- ۳- چگونه می‌توان در خلال آموزش مهارت‌ها، نوآموزان را با مهارت‌های اجتماعی و اخلاقی نیز آشنا کرد؟

فصل دوم: برنامه‌ریزی درس

شرح کلی فرایند کار و ایده‌های موثر طرح شده در بهبود یادگیری

در طول این پروژه، ۱۱ جلسه برگزار شد که ۷ جلسه آن صرف آماده سازی اولیه طرح، و ۴ جلسه به بازبینی طرح درس‌های اجرا شده اختصاص یافت.

جلسه اول

اولین جلسه با حضور سه مربی هم‌پایه و مدیر مجتمع در تاریخ ۱۳۹۳/۰۸/۰۴، از ساعت ۱۱-۱۰ در دفتر آموزشگاه تشکیل شد.

موضوعات مطرح شده:

- ۱- انتخاب واحد درسی مهارت‌آموزی (مونه سوری) از میان سایر دروس.
- ۲- بررسی چشم‌انداز مطلوبی که از این واحد درسی انتظار داریم.
- ۳- تاکید بر نظم و آرامش برای مدیریت نوآموزانی که در هر کلاس با دو برابر جمعیت نسبت به سال‌های قبل حضور دارند.
- ۴- لزوم نوآوری و بهبود در مهارت‌ها و بومی کردن آن‌ها.

نتایج:

- ۱- قرار بر این شد، سرفصل مهارت‌ها مطابق با اصول مونه‌سوری، ولی بر مبنای نیاز امروز مدرسه و جامعه خودمان باز تعریف شود.
- ۲- جمع‌آوری وسایل از کلاس‌ها و چینش آن‌ها در یک مکان واحد، با نام پلاک مونه‌سوری صورت گیرد.
- ۳- وسایل مهارت‌آموزی در سه بخش جداگانه ریاضی، علوم و مهارت‌های زندگی تفکیک شود.
- ۴- برای مدیریت مناسب، تعداد افزایش یافته نوآموزان، در کلاس تقسیم وظایف صورت گیرد.
- ۵- برای نشستن مناسب نوآموزان با توجه به فضای محدود، به‌جای استفاده از زیراندازهای مرسوم روی زمین، از میزهایی با ارتفاع کوتاه و رومیزی استفاده شود.

جلسه دوم:

این جلسه در تاریخ ۱۳۹۳/۸/۱۸، به مدت ۲ ساعت، با حضور هر سه معلم پایه، معاون پایه و مدیر مجتمع در محل دفتر معلمین برگزار شد. این نشست هم‌اندیشی، پس از بازدید از وضعیت میز و صندلی‌های یک مرکز نگهداری از کودکان و چند مرکز خرید، برای تهیه میز و صندلی تشکیل شد. برای این منظور، سه نوآموز مدرسه با قدهای متفاوت پشت میزها قرار گرفتند، تا اندازه نهایی، برآورد شود.

موضوعات مطرح شده:

- ۱- چالش چیدن میزها و قرار گرفتن نوآموزان به نحوی که بهترین فضای ممکن برای حرکت آزادانه آن‌ها، بدون ایجاد مزاحمت برای دیگران به‌وجود آید.
- ۲- چالش تقسیم نوآموزان حین انجام کار.

نتایج:

- ۱- برای تعداد ۳۲ نفر نوآموز، کلاس به دو قسمت فعالیت اصلی و فعالیت‌های فرعی تقسیم شد. در قسمت فعالیت اصلی، یک میز بزرگ برای ۱۶ نفر و بدون صندلی در نظر گرفته شد، تا زیر نظر مربی فعالیت اصلی را انجام دهند. با فاصله از میزهای اصلی، ۴ میز جداگانه هر کدام با ۴ صندلی، برای فعالیت‌های فرعی قرار گرفت که نوآموزان دیگر حین آموزش فعالیت اصلی و سرفصل هفته، بی‌کار نباشند و به تکرار فعالیت‌های دست‌ورزی بپردازند، تا نوبت آن‌ها فرا رسد.
- ۲- زمان کلاس به دو نصف ساعت، تقسیم شد و نوآموزان نیز در دو گروه قرار گرفتند تا گروه اول

سر میز، فعالیت اصلی را آموزش ببیند و گروه دوم مشغول دست‌ورزی و فعالیت‌های فرعی شود. سپس در نیمه دوم ساعت کلاس، جای دو گروه تغییر کند. برخی همکاران بر این نظر بودند که تقسیم کلاس و سپس جابه‌جایی فعالیت‌ها بی‌نظمی به دنبال خواهد داشت.

۳- قفسه‌های کلاس مناسب با قد نوآموزان در نظر گرفته شد، تا به راحتی وسایل مورد نیاز را بردارند و در پایان سرجایش قرار دهند.

جلسه سوم:

این جلسه به تاریخ ۱۳۹۳/۰۸/۲۵، از ساعت ۱۱-۱۰ با حضور اعضای گروه، در پلاک مונته‌سوری برگزار شد.

موضوعات مطرح شده:

- ۱- تهیه لیست جدید از مهارت‌ها.
- ۲- لزوم تعریف هر مهارت و تهیه کارتهای گروه‌بندی برای تقسیم نوآموزان.

نتایج:

لیست جدیدی از فعالیت‌ها با نظرات تک تک اعضای گروه و سپس هم‌اندیشی درباره آن‌ها تهیه شد. این لیست شامل چندین مهارت است که برای فاصله زمانی ۱۵ مهر تا ۱۵ اردیبهشت، هفته‌ای یک جلسه و در هر جلسه یک فعالیت تدوین شده است. (در ادامه مطلب این لیست گنجانده شده است).

جلسه چهارم:

این جلسه در تاریخ ۱۳۹۳/۰۹/۰۲ ساعت ۱۱-۱۰، با حضور اعضای گروه در محل پلاک مונته‌سوری برگزار شد.

موضوعات مطرح شده:

- ۱- چیدن کلاس.
- ۲- چالش‌های جدید بر سر تقسیم ساعت.

نتایج:

۱- در این جلسه میزهای تهیه شده توسط مجتمع به سبک پیشنهادی جلسه دوم، چیده شد. چهار میز در یک سمت کلاس و هر کدام چهار صندلی جهت فعالیت دست‌ورزی غیراصلی و یک میز بزرگ که نوآموزان در دو سمت آن بایستند و مربی در قسمتی از میز، فعالیت اصلی را آموزش دهد. سعی شد فاصله بین میز اصلی و میزهای فرعی زیاد باشد، تا نوآموزان حین حرکت برای هم مزاحمتی ایجاد نکنند. قفسه‌ها طوری قرار گرفتند که نوآموزان به وسایل مختلف راحت دسترسی داشته باشند. ابزار آموزشی ریاضی در یک سمت، ابزار علوم در سمت دیگر و ابزار دست‌ورزی و مهارت‌آموزی نیز در قفسه‌ها چیده شد.

۲- پس از چیدن کلاس، این سوال پیش آمد که آیا ۱۵ تا ۱۶ نوآموز، معادل نصف جمعیت کلاس، قادر خواهند بود در مدت زمان ۱۵ دقیقه، فعالیت اصلی را فرا گیرند و سپس با نوآموزان میز فرعی جابه‌جا شوند؟ بنابراین نیاز بود تا زمان در طرح درس نخستین مورد آزمایش قرار گیرد.

جلسه پنجم:

این جلسه دو ساعته، در تاریخ ۱۳۹۳/۰۹/۰۹ با حضور اعضای گروه در پلاک مונته‌سوری برگزار شد.

موضوعات مطرح شده:

- ۱- چالش بر سر زمان‌بندی بین دو گروه.
- ۲- تعیین فعالیت میزهای فرعی.
- ۳- تنظیم طرح اولیه تدریس.

نتایج:

این سوال که آیا می‌توان نوآموزان را به دو دسته تقسیم کرد و هر دسته دو سری فعالیت اصلی و فرعی را در یک جلسه انجام دهند، با این پیشنهادات مورد بررسی قرار گرفت:

۱- اختصاص دو ساعت در هفته به کارگاه مهارت‌آموزی، که در هر جلسه تنها یک گروه فعالیت اصلی را آموزش ببینند.

۲- کم کردن و یا ادغام عنوان مهارت‌ها در طول سال، به‌طوری‌که نیمی از موارد تعیین شده، آموزش داده شود. (تغییر لیست مهارت‌ها)

۳- انجام برخی از فعالیت‌ها به‌صورت ادغام دو گروه.

۴- تغییر فعالیت میزهای فرعی در طول سال، به‌طوری‌که نوآموز مجبور به انجام فعالیت تکراری نباشد. لیست فعالیت میزهای فرعی این‌گونه تعریف شد:

دوره اول: ۱- نخ و مهره ۲- پیچ و مهره ۳- نی و نخ ۴- جداسازی حبوبات

دوره دوم: ۱- قفل و کلید ۲- پیمانه کردن ماش ۳- خمیر بازی ۴- پازل سه بعدی

دوره سوم: ۱- باز و بسته کردن زیپ و دکمه ۲- پازل فصل‌ها ۳- پازل قصه‌گویی ۴- کارت دوخت

در نهایت همکاران تصمیم گرفتند در جلسه بعدی نظرات خود را در مورد رفتار ورودی، ایجادانگیزه، گروه‌بندی و نحوه ارائه با موضوع اصلی آب ریختن در لیوان و موضوعات فرعی نخ و مهره، پیچ و مهره، نخ و نی و حبوبات ارائه دهند، تا یک طرح مشترک بر اساس آن‌ها تنظیم و برای اجرا آماده شوند.

جلسه ششم:

این جلسه در تاریخ ۱۳۹۳/۰۹/۱۶ ساعت ۱۶-۱۸، با حضور اعضای گروه در پلاک مونته‌سوری برگزار شد.

موضوعات مطرح شده:

۱- پیشنهاداتی برای رفتار ورودی.

۲- آماده‌سازی کارت فعالیت‌ها.

۳- تعیین نحوه زمان‌بندی فعالیت‌ها.

۴- تعیین لوازم مورد نیاز هر میز.

نتایج:

در این جلسه همکاران ایده‌های خود درباره طرح درس را اعلام کردند:

۱- برای رفتار ورودی و ایجاد انگیزه پیشنهاد شد نوآموزان در یک صف مرتب، طبق لیست اسامی یکی یکی وارد کلاس شده و بر حلقه‌ای که زیراندازی روی آن پهن شده و بین دو قسمت فعالیت‌های اصلی و فرعی است، بنشینند.

۲- معلم در ابتدای ورود به کلاس، کارت فعالیت اصلی با یک نماد مشترک و کارت‌های فعالیت فرعی در چهار مدل با چهار نماد مختلف را یکی یکی و طبق لیست و تعیین فعالیت، به نوآموزان بدهد.

هریک از میزها نیز تصویر نماد مشترکی با کارت گروه‌بندی نوآموزان داشته‌باشد. بدین ترتیب پس از سلام و احوال‌پرسی و توضیح فعالیت هفته، هرکدام از نوآموزان طبق تصویر کارت خود، کنار میز فعالیت مربوط قرار بگیرد.

۳- معلم به نوآموزان میز اصلی، فعالیت اصلی هفته را آموزش دهد و پس از طی زمان ۱۵ دقیقه، نوآموزان را جابه‌جا کند.

۴- تهیه لوازم میزها بدین صورت بود:

- پیچ و مهره در چند سایز در یک سبد بزرگ و ۴ ظرف کوچک خالی.

- چند رشته نخ آهاردار به طول ۷۰ سانتی‌متر و تعداد زیادی مهره در سایز و رنگ‌های مختلف.

- تعدادی نی نوشابه بریده شده در سایز ۵ سانتی‌متر و قطعات نخ کاموا به طول ۳۰ سانتی‌متر.

- چهار نوع حبوبات مخلوط شده در یک کاسه و چهار کاسه خالی برای جداسازی.

- به تعداد کل نوازمان دستمال چهارگوش نخی برای زیر دستی.
- برای فعالیت اصلی تعدادی لیوان ساده که چسب نواری رنگی مدرج با دو ارتفاع متفاوت روی آن چسبانده شده، ۸ عدد سینی کوچک، زیردستی و پارچ آب.
- ۵- هریک از همکاران مسئول تهیه کارت‌ها با نمادهای مورد نظر شدند.

جلسه هفتم:

این جلسه در تاریخ ۱۳۹۳/۱۰/۰۷ ساعت ۴-۶، با حضور اعضای گروه در پلاک مونته‌سوری برگزار شد.

موضوعات مطرح شده:

- ۱- چیدن میزها.
- ۲- بررسی مراحل تدریس.
- ۳- تعیین طرح داستان در حلقه نوازمان.
- ۴- تعیین زمان تدریس.

نتایج:

- ۱- در این جلسه وسایل مربوط به هر میز چیده شد، تصویر فعالیت مورد نظر به‌عنوان نماد میز، انتخاب و به‌صورت یک قباب پایه‌دار تلقی، روی هر میز قرار گرفت و برای هر گروه همان تصویر به‌صورت کارت در آمد. برای هر نوازمان یک زیردستی پارچه‌ای، به‌صورت تا شده روی میز قرار گرفت که در آغاز کار توسط نوازمان پهن و در پایان جمع شد. کنار هر میز قلابی وصل شد تا اعضای گروه کارت نماد خود را پس از اتمام کار به آن آویزان کنند.
- ۲- مراحل تدریس بررسی شد.
- ۳- قرارداد برای هر فعالیت در حلقه، داستانی گفته شود.
- ۴- تاریخ ۱۳۹۳/۱۰/۱۴، برای اولین جلسه آموزش نوازمان کلاس بهار با اجرای مهدیه السادات ابطحی تعیین شد.

فصل سوم: آموزش درس

بخش اول

در این شیوه تدریس، تنوع فعالیت و دست‌ورزی وجود دارد و نوازمان با قرار گرفتن در حلقه دوستی، مرور قوانین کلاس و شنیدن قصه‌ای که مهارت‌ها را با نیازهای روزانه آن‌ها مطابقت می‌دهد، کار خود را شروع می‌کنند.

الف) ویژگی‌های طرح درس:

- ۱- تقویت حس دوستی و همکاری در حلقه دوستی ابتدای کلاس.
- ۲- فعال بودن همه نوازمان حین تدریس.
- ۳- ایجاد فضای آزاد و شاد برای تجربه کردن، انجام مهارت‌ها و خلاقیت‌های ضمنی نوازمان حین هر فعالیت. مثلاً، ساختن الگو با مهره و نخ، ساختن سازه‌های ساده با پیچ و مهره، چیدن نخود و لوبیا به‌صورت اشکال مختلف روی میز، تجربه گره زدن و ساختن اشکال هندسی در فعالیت نی و نخ.
- ۴- ایجاد حس اعتمادبه‌نفس با مشاهده نتیجه مهارت‌آموزی.
- ۵- برقراری نظم و انضباط حین انجام کار مثل جابه‌جایی درست صندلی‌ها، پهن کردن و جمع کردن زیردستی‌ها و مرتب کردن میز کار پس از انجام مهارت.

ب) چالش‌های فراروی گروه:

- ۱- تعداد زیاد نوآموزان، چگونگی کنترل نظم و آرامش و عدم تداخل مهارت‌ها.
- ۲- تنظیم زمان کلاس به‌نحوی که مهارت‌های لیست شده در هر هفته به دو گروه آموزش داده شود.

ت) راه کارها:

- ۱- گروه‌بندی کلاس و تعیین قوانینی مثل رعایت سکوت و نوبت حین انجام کار و تفهیم آن به نوآموزان.
- ۲- مدیریت زمان.

رفتار ورودی	۲ دقیقه
ایجاد انگیزه	۳ دقیقه
تدریس فعالیت اصلی	۱۵ دقیقه
جابه‌جایی کارت‌ها و فعالیت‌ها	۵ دقیقه
ارائه فعالیت به گروه دوم	۱۵ دقیقه
مرتب کردن میزهای کار و بازدید از میزها	۵ دقیقه
جمع کل	۴۵ دقیقه

ث) روش تعیین اثربخشی نتایج اجرای درس پژوهی:

- ۱- بررسی میزهای کار نوآموزان، کیفیت مهارت ارائه شده، وضعیت نظم میز کار
- ۲- ارزیابی ناظران از فعال یا غیر فعال بودن نوآموزان
- ۳- ارزیابی مربی کلاس از زمان فعالیت‌ها و درستی انجام هریک از آن‌ها
- ۴- نظرخواهی از نوآموزان

ح) مشخصات کلی:

نام درس: مهارت‌آموزی	روش تدریس: تلفیقی از روش‌های قصه‌گویی، پرسش و پاسخ
عنوان درس: مهارت ریختن آب در لیوان با درجات مختلف	مکان اجرا: پلاک مونته سوری
تعداد دانش‌آموزان: ۲۴ نفر	تعداد گروه‌ها: گروه فعالیت اصلی ۶ گروه دو نفره و چهار گروه سه نفره
پایه: پیش دبستانی	چینش کلاس: مرحله اول نشستن حلقه‌وار روی زمین؛ مرحله دوم ایستادن نیمی از کلاس به دور میز مهارت اصلی و بقیه کلاس به دور میزهای فعالیت فرعی
زمان: ۴۵ دقیقه	تاریخ تدریس: ۱۳۹۳/۱۰/۱۴

خ) ابزار آموزشی:

نی و نخ، پیچ و مهره فلزی، حبوبات، نخ و مهره چوبی، لیوان، پارچ، سینی، دستمال زیردستی

بخش دوم: آموزش درس در کلاس

فعالیت‌های حین تدریس:

واکنش‌های دانش‌آموز	فعالیت‌های یادگیری
بچه‌ها دور هم حلقه می‌زنند و با آرامش می‌نشینند . گوش دادن به قصه و پاسخ به سوالات معلم حین قصه‌گویی. انجام فعالیت نخ کردن نی. انجام فعالیت نخ و مهره و ساخت گردنبند. انجام فعالیت پیچ و مهره، تفکیک و تشخیص اندازه‌ها. انجام فعالیت جدا کردن حیوانات و همانندها. نواموزان ابتدا به فعالیت معلم توجه کرده سپس مراحل کار ریختن آب در لیوان‌های مدرج را با دقت و نظم انجام دهند. نواموزان طبق دستور مربی کارت‌ها را جابه‌جا می‌کنند و بر سر میز مورد نظر قرار می‌گیرند. نواموزان میزهای فرعی به فعالیت خود مشغولند. نواموزان با نظم و آرامش از کلاس خارج می‌شوند.	رفتار ورودی: مربی پس از ورود به کلاس در راس حلقه می‌نشیند و سلام و احوال‌پرسی می‌کند. ایجاد انگیزه: بیان قصه جهت تحریک قوای ذهنی و جذب نوآموز به سمت موضوع و هدف. گروه بندی: دادن کارت گروه بندی به بچه‌ها با توجه به فعالیت مورد نظر و نشستن بچه‌ها بر سر میز مورد نظر هر فعالیت با در نظر گرفتن اعضای میز اصلی و اعضای میز فرعی. ارزشیابی تشخیصی: این برنامه فقط جهت میزهای فرعی انجام می‌گیرد . مربی از دانش‌آموزان می‌خواهد فعالیت هر میز که با آن آشنا هستند را انجام دهند. آموزش درس: مرحله اول: این برنامه اختصاص به میز اصلی دارد که با نصف دانش‌آموزان کلاس انجام می‌شود . مربی می‌خواهد ابتدا با آرامش و سکوت به حرکت و فعالیت‌های معلم توجه نمایند، سپس آن را تکرار نمایند . مرحله دوم: جابه‌جایی گروه اصلی و فرعی در نیمه دوم ساعت . مرحله سوم: تکرار مرحله اول و آموزش فعالیت اصلی برای نوآموزان نیمه دوم کلاس اجرا می‌شود . ارزشیابی نهایی: بازبینی مداوم مربی حین انجام مهارت‌ها در پایان زمان کلاس پس از اتمام فعالیت‌ها کارت‌ها را به قلاب کنار میز آویزان کرده و با نظم از کلاس خارج می‌شوند.

فصل چهارم: ارزشیابی طرح درس اول

طرح درس اول در تاریخ ۱۳۹۳/۱۰/۱۴، در پلاک مونته‌سوری با حضور نوآموزان کلاس بهار و اجرای مهدیه السادات ابطحی پیاده شد. علاوه بر مدرس، اعضای گروه به‌عنوان ناظر حضور داشتند.

الف) ارزشیابی طرح درس اول:

در تاریخ ۱۳۹۳/۱۰/۱۵ از ساعت ۱۱-۱۰، جلسه هشتم با حضور اعضای گروه در پلاک مونته‌سوری جهت ارزیابی تدریس اول برگزار شد و موارد زیر نتیجه‌گیری شد:

۱- در اجرای تدریس اول، نوآموزان نتوانستند در زمان تعیین شده مهارت اصلی را به‌طور کامل در آرامش انجام دهند. بنابراین تصمیم بر این شد تا زمان‌بندی فعالیت‌ها تغییر یابد.

۲- نوآموزان گروه فرعی، هنگام فعالیت نیاز به مربی راهنما داشتند که مشکلات کوچک آن‌ها را بررسی و بر کار آن‌ها نظارت داشته باشد، که این امر از عهده مربی خارج بود. بنابراین قرار شد یکی از همکاران در ساعت فوق برنامه و بیکاری خود، برای نظارت بر کار گروه فرعی و نیز عکس‌گرفتن از فعالیت گروه‌ها کمک گرفته شود.

۳- تصمیم گرفته شد، فعالیت گروه‌های اصلی به صورت مرحله‌ای به تصویر در آید و این تصاویر در اختیار همه همکاران قرار گیرد، تا همه فعالیت را با یک روش انجام دهند و تصاویر مقابل دیدِ نوآموزان کلاس قرار گیرد.

۴- قرار شد نواقص و کاستی‌ها رفع شده و طرح درس جدید در تاریخ ۹۳/۱۱/۵ توسط الهام بهرمن‌پور اجرا شود.

جلسه نهم که در واقع جلسه تکمیلی بود، در تاریخ ۱۳۹۳/۱۰/۲۱ ساعت ۱۱-۱۰، با حضور اعضای گروه در پلاک مونته‌سوری برگزار شد و تنظیم طرح درس دوم با توجه به ارزیابی جلسه قبل به این صورت اعلام شد:

۱- نوآموزان گروه‌بندی شده در هر هفته فقط فعالیت اصلی یا فرعی را انجام دهند، تا زمان برای انجام فعالیت وجود داشته باشد.

۲- لیست فعالیت‌ها تغییر یابد و به جای آموزش هفتگی فعالیت‌ها، برخی فعالیت‌ها در دو هفته انجام شود، و برخی دیگر مثل درختکاری و قلمه زدن و ... به طور همگانی در کلاس انجام شود. گروهی دیگر از فعالیت‌ها حذف و با فعالیت دیگری ادغام شود. لیست جدید ضمیمه مطلب می‌شود.

بنا به نظر همکاران برای تمرکز و آرامش نوآموزان از تعداد فعالیت‌های اصلی کم شده و در عوض بر نظم و آرامش که از اصول مهارت‌آموزی است تاکید بیشتری صورت گیرد.

• نقاط قوت:

۱- فعال بودن نوآموزان

۲- علاقه‌مندی و شادی نوآموزان

۳- هیجان ناشی از استفاده درست و موفق وسایل

• نقاط ضعف:

۱- زمان کافی برای تکرار فعالیت اصلی برای نوآموزان نبود ولی بچه‌ها تمایل داشتند کاری را که آموخته‌اند، تکرار کنند.

۲- نوآموزان فعالیت فرعی، گاهی سوالات و مشکلاتی داشتند که مربی حین تدریس فعالیت اصلی قادر به پاسخگویی درست نبود.

۳- به علت محدودیت زمان برای بازبینی میزها، ارزشیابی پایانی و بررسی نتایج موفقیت کلاس، مقدور نبود.

(ب) نظر نهایی گروه درباره نحوه اجرا:

۱- بهتر است برای تنظیم وقت کلاس، هر ساعت فقط به یک گروه فعالیت اصلی آموزش داده شود، و برای مرحله حلقه دوستی کلاس، زمان بیشتری اختصاص یابد.

۲- از یک کمک مربی برای نظارت بر فعالیت‌های گروه فرعی و عکاسی از میزها استفاده شود.

۳- کارت‌های نماد، به صورت کارت دخت در بیاید تا نوآموزان در زمان باقیمانده برای استراحت، کارت‌های نماد خود را با روبان دخت بزنند و بر مفهوم فعالیت آن‌ها تاکید شود.

۴- زمان کلاس به گونه‌ای باشد که بچه‌ها فرصت بیشتری برای لمس ابزار و درک اتفاقات پیرامون را داشته باشند.

فصل پنجم: تجدیدنظر در طرح درس اول و آموزش درس تجدیدنظر شده (الف) طرح درس تجدیدنظر شده:

واکنش‌های شده فراگیر	فعالیت‌های یادگیری
بچه‌ها دور هم حلقه می‌زنند و با آرامش می‌نشینند . گوش دادن به قصه و پاسخ به سوالات معلم حین قصه‌گویی. انجام فعالیت نخ کردن نی. انجام فعالیت نخ و مهره و ساخت گردنبند. انجام فعالیت پیچ و مهره، تفکیک و تشخیص اندازه‌ها. انجام فعالیت جدا کردن حبوبات و همانندها. نواموزان ابتدا به فعالیت معلم توجه کرده سپس مراحل کار ریختن آب در لیوان‌های مدرج را با دقت و نظم انجام دهند. در این حین نواموزان میزهای فرعی به فعالیت خود مشغولند. نواموزان پس از اتمام کارت دوخت خود، آن را به قلاب آویزان می‌کنند و با صف خارج می‌شوند.	رفتار ورودی: مربی پس از ورود به کلاس در راس حلقه می‌نشیند و سلام و احوال‌پرسی می‌کند. ایجاد انگیزه: بیان قصه جهت تحریک قوای ذهنی و جذب نوآموز به سمت موضوع و هدف گروه‌بندی: دادن کارت گروه‌بندی به بچه‌ها با توجه به فعالیت مورد نظر و نشستن بچه‌ها بر سر میز مربوط به هر فعالیت، با در نظر گرفتن اعضای میز اصلی و اعضای میز فرعی. ارزشیابی تشخیصی: این برنامه فقط جهت میزهای فرعی انجام می‌گیرد. مربی از دانش‌آموزان می‌خواهد فعالیت هر میز که با آن آشنا هستند را انجام دهند. آموزش درس: مرحله اول: این برنامه اختصاص به میز اصلی دارد و در یک ساعت فقط با نصف دانش‌آموزان کلاس انجام می‌شود. مربی ابتدا از دانش‌آموزان می‌خواهد با آرامش و سکوت به حرکت و فعالیت‌های معلم توجه نمایند و سپس آن فعالیت را به دفعات دلخواه تکرار کنند. مرحله دوم: نواموزان پس از اتمام فعالیت در گروه‌های اصلی و فرعی فعالیت دوخت را روی کارت نماد خود انجام می‌دهند. ارزشیابی نهایی: از طریق بازبینی مداوم مربی حین انجام مهارت‌ها. در پایان زمان کلاس پس از اتمام فعالیت‌ها، مربی کارت‌ها را به قلاب کنار میز آویزان کرده و دانش‌آموزان با نظم از کلاس خارج می‌شوند.

ب) ویژگی‌های طرح درس تجدیدنظر شده:

- ۱- دانش‌آموزان با صبر و آرامش بیشتری در مهارت‌آموزی با ابزار کار کردند.
- ۲- استفاده از کارت‌های دوخت برای نواموزان جذاب بود و نوعی ارزشیابی از فعالیت دست‌ورزی محسوب می‌شد.
- ۳- وجود کمک مربی باعث آرامش، احساس امنیت و رضایت بچه‌های گروه فعالیت فرعی بود.

ج) گزارش مختصری از اجرای طرح درس تجدیدنظر شده:

- ۱- طرح درس دوم در تاریخ ۱۳۹۳/۱۱/۵، در کلاس الهام بهرمندپور با حضور اعضای گروه اجرا شد.
- ۲- کارت‌های دوخت برای تنوع فعالیت نواموزان استفاده شد.
- ۳- مربی کمکی، برای کنترل بخش فعالیت فرعی آموزشی، در کلاس حضور یافت.

فصل ششم: ارزشیابی طرح درس تجدیدنظر شده

تدریس دوم در جلسه دهم به تاریخ ۱۳۹۳/۱۱/۰۵، در کلاس الهام بهرمندپور با حضور اعضای گروه انجام شد. از آنجایی که حضور نواآموزان بر سر میز فعالیت اصلی، باعث ایجاد اشکالاتی در دیدن فعالیت مربی می‌شد، تصمیم بر آن شد که با نصب برچسب ستاره و ماه روی کارت نواآموزان، تعداد ۱۶ نفره میز فعالیت اصلی، نیز به دو گروه تقسیم شوند. گروه ستاره با تعداد هشت نفر سر میز بمانند و در مدت ۲۵ دقیقه فعالیت را انجام دهند، و گروه ماه روی فرش مربوط به حلقه دوستی، کارت‌های دوخت خود را تکمیل کنند و در صورت اتمام آن، از کارت دوخت دیگری استفاده کنند و بعد، جای دو گروه عوض شود. در جلسه پس از این تدریس تغییرات کوچکی در طرح درس داده شد و طرح درس سوم نوشته شد. طرح درس نهایی در تاریخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۲، با تغییرات اعمال شده با موفقیت اجرا شد.

پس از اجرای طرح درس نهایی، جلسه یازدهم گروه با حضور همه مدیران مدارس ابتدایی و سایر مربیان پیش دبستانی دو ناحیه، در تاریخ ۱۳۹۳/۱۲/۲۰، در سالن نمازخانه مرکز پیش دبستانی با توضیحاتی راجع به کلیت اجرای طرح و بهره‌گیری از مربی کمکی برگزار شد. در این جلسه، موارد زیر مورد توجه ناظران تدریس قرار گرفت:

- ۱- قصه‌گویی در ابتدای کلاس مرتبط با موضوعات به‌عنوان ایجاد انگیزه.
- ۲- چینش میزها و تقسیم نواآموزان به گروه‌های اصلی و فرعی برای کنترل فعالیت توسط مربی.
- ۳- استفاده از نماد گروه‌ها به‌عنوان کارت دوخت.
- ۴- پرسش و پاسخ نواآموزان هنگام قصه‌گویی و بیان خاطرات کوتاهی از خودشان و مشارکت گروهی.
- ۵- اشاره اخلاقی قصه به همکاری، دوستی، یاد خدا، غلبه بر خشم و نیز رسوم رایج ایرانیان (آش اول سال و خانه تکانی عید)
- ۶- نظم و آرامش نواآموزان، سکوت کلاس هنگام فعالیت و رضایت نواآموزان از انجام فعالیت‌ها در پایان کلاس.

فصل هفتم: نتیجه‌گیری

با بررسی عملکرد نوآموزان، نظر اعضای گروه و ناظران این بود که مواردی چون بهره‌گیری از کمک‌مربی، تقسیم فعالیت‌ها، گروه‌بندی نوآموزان و هدفمند ساختن فعالیت‌ها از طریق قصه باعث ایجاد نظم، آرامش و احساس شادی بین فراگیران می‌شود، که مجموع این شرایط بهره‌وری کارگاه مهارت‌آموزی را به میزان قابل‌توجهی افزایش می‌دهد.

پاسخ به سواالت پژوهش:

- ۱- با چینه‌سب مناسب کلاس، طرح درس از پیش تعیین شده، تقسیم کار در کلاس، استفاده از مربی کمکی، مرور تعیین قوانین کلاس و تمرین با نوآموزان می‌توان کلاس را در نظم و آرامش به‌صورت فعال کنترل کرد.
- ۲- قصه‌گویی و نشان دادن کاربرد هریک از این مهارت‌ها در زندگی واقعی و ارائه این مهارت‌ها که فراگیری آن‌ها حس اعتمادبه‌نفس را به نوآموزان منتقل کند، می‌توان به بسط این مهارت‌ها در زندگی روزانه نوآموز امیدوار بود.
- ۳- قوانین کلاس که ضمن تامین آزادی همگانی از خدشه‌دار شدن آزادی فردی جلوگیری می‌کند، نوعی آشنایی با مهارت‌های اجتماعی است. همکاری در گروه‌های ۲ و ۴ نفره باعث تقویت حس همکاری و تاب‌آوری در برابر دیگران می‌شود. استفاده از قصه که در ابتدای آن بر شروع کارها با نام و یاد خدا تاکید شد، اشاره‌های قصه به کمک دیگران، همکاری، تکیه بر توانایی‌های خود، احترام به بزرگترها، احترام به رسوم قدیمی و... به‌نوعی بیان همان مهارت‌های اجتماعی است، در قالبی که کودکان بهتر فرا می‌گیرند.

پیشنهادهات:

- ۱- پیشنهاد گروه درس‌پژوهی پایه پیش دبستانی، این است که مابقی مهارت‌های اصلی و میز کارهای فرعی مربوط به هر دوره، در طرح درس‌های مشخصی قرار گیرند.
- ۲- کارت‌های تقسیم گروه‌های مربوط به تمام جلسات سال تهیه شود تا در سال‌های آینده و با خلاقیت بیشتر همکاران، این ساعت درسی از انزوا خارج شود.
- ۳- پیشنهاد دیگر ما اقدام برای پژوهش در درس علوم پیش دبستانی است که در حال حاضر فاقد هرگونه کتاب و یا حتی سرفصلی است و در ابهام قرار دارد.

منابع:

- یوسفی، ناصر، (۱۳۸۹)، «رویکردهای آموزشی»، کارگاه کودک، تهران.
- مهدوی، صدیقه، (۱۳۸۴)، «آموزش برای دنیای جدید»، نشر متن گستران آریا، تهران.
- مهدوی، صدیقه، (۱۳۸۴)، «علم و عمل در مونه‌سوری»، نشر متن گستران آریا، تهران.